

MARCIN WOJTKOWIAK

Problem ubezpieczeń grupowych w dziale I i II

Grupowe ubezpieczenie na życie stanowi popularną i prostą formę obejmowania ochroną ubezpieczeniową pracowników i członków ich rodzin. Umowa taka pokrywa najczęściej wiele rodzajów wypadków ubezpieczeniowych. Z uwagi na klasyfikację ryzyk obejmowanych umową, ubezpieczenie to jest wyłącznie domeną ubezpieczycieli działu I. Podstawę produktu stanowi bowiem ubezpieczenie na wypadek śmierci. Zalety ubezpieczenia grupowego skłaniają ubezpieczycieli działu II do oferowania produktu, którego konstrukcja (zakres odpowiedzialności ubezpieczyciela i mechanizm realizacji świadczeń) jest zbliżona do ubezpieczenia grupowego na życie. Ubezpieczenie powyższe opiera się na ubezpieczeniu zryczałtowanych kosztów pogrzebu (UZKP). Artykuł porusza problematykę prawną, związaną z kwalifikacją UZKP jako ubezpieczenia majątkowego, oraz wady i zalety grupowego ubezpieczenia quasi-życiowego w dziale II.

Wprowadzenie

Składka przypisana brutto z grupowych ubezpieczeń na życie stanowi istotny udział w składce przypisanej brutto ogółem ubezpieczycieli działu I¹. Mimo rozwoju nowych produktów ochronnych i inwestycyjnych, umowy ubezpieczenia czysto (lub głównie) ochronne, zawierane w formie grupowej zwłaszcza przez pracodawców na rzecz pracowników, ciągle znajdują zainteresowanie z uwagi na szeroki zakres ochrony przy niskiej składce. Okoliczności te skłaniają ubezpieczycieli działu II² do tworzenia produktu zaspokajającego takie same (lub zbliżone) potrzeby jak grupowe ubezpieczenie na życie. Niniejszy artykuł prezentuje charakterystykę takiego produktu, ze szczególnym uwzględnieniem koncepcji ubezpieczenia zryczałtowanych kosztów pogrzebu³. Autor przedstawia zwłaszcza wątpliwości dotyczące UZKP w kontekście klasyfikacji ryzyka ubezpieczeniowego.

-
1. Dalej: ubezpieczyciele życiowi.
 2. Dalej: ubezpieczyciele majątkowi.
 3. Dalej: UZKP.

1. Grupowe ubezpieczenie życiowe na tle załącznika do ustawy o działalności ubezpieczeniowej

Prawo ubezpieczeniowe nie określa *explicite* pojęcia „ubezpieczenie grupowe”⁴. W niniejszej pracy przez umowę grupowego ubezpieczenia życiowego należy rozumieć umowę ubezpieczenia zawartą na rzecz grupy osób⁵, obejmującą zakresem wyłącznie ryzyka osobowe⁶, których realizacja rodzi po stronie ubezpieczyciela obowiązek spełnienia świadczenia w postaci zapłaty umówionej sumy pieniężnej, renty lub innego świadczenia⁷.

Przytoczona definicja bazuje na dwóch kategoriach ubezpieczeń osobowych, określonych w art. 829 §1 kodeksu cywilnego⁸, mianowicie: ubezpieczeniu na życie oraz ubezpieczeniu następstw nieszczęśliwych wypadków. Powyższy podział w zakresie ubezpieczeń osobowych skutkuje w następujących kwestiach:

- ustalenie początku odpowiedzialności ubezpieczyciela – przy ubezpieczeniu na życie wymagana jest uprzednia zgoda ubezpieczonego (art. 829 §2 k.c.), w stosunku do ubezpieczeń NNW taki wymóg nie istnieje,
- zgodnie z załącznikiem do ustawy o działalności ubezpieczeniowej⁹ ochrona ubezpieczeniowa w zakresie następstw nieszczęśliwych wypadków może być świadczona przez ubezpieczycieli działu II (w ramach grupy 1 działu II jako ubezpieczenia wypadku) lub jako uzupełnienie ubezpieczenia na życie przez ubezpieczycieli życiowych (grupa 5 działu I). Uprawnienia tego nie posiadają ubezpieczyciele majątkowi w odniesieniu do ubezpieczenia na życie (tzn. ubezpieczenie na życie jest wyłączną domeną ubezpieczycieli życiowych).

Grupowe ubezpieczenia życiowe oferowane w Polsce najczęściej obejmują swoim zakresem świadczenia należne z tytułu zajścia następujących zdarzeń:

- zgon ubezpieczonego (jako podstawowe ryzyko obejmowane ochroną) plus dodatkowe świadczenia na wypadek śmierci w nieszczęśliwym wypadku lub w następstwie zawału serca lub udaru mózgu,
- zgon członków rodziny ubezpieczonego: małżonka, dziecka, rodziców, teściów,
- urodzenie dziecka żywego lub martwego,
- osierocenie dziecka,
- trwałe uszczerbek na zdrowiu,

4. O potrzebie uregulowania tej kwestii patrz: *Ubezpieczenia grupowe na życie a prawo zamówień publicznych*, red. E. Kowalewski, Wydawnictwo „Dom Organizatora”, Toruń 2010.

5. M. Olszewik, *Ubezpieczenia grupowe w: Ubezpieczenia życiowe*, red. O. Doan, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 1996, s. 94.

6. Por. J. Handschke, B. Kęszycka, E. Kowalewski, *Problematyka grupowych ubezpieczeń na życie w świetle znowelizowanych przepisów k.c. o umowie ubezpieczenia. Spór o intencje ustawodawcy*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe”, 2007, nr 7/8, s. 3–4.

7. Art. 805 §2 pkt 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.; dalej: k.c.

8. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.; dalej: k.c.

9. Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej, Dz. U. z 2010 r., Nr 11, poz. 66 z późn. zm.

- wystąpienie ciężkiej choroby,
- operacja chirurgiczna,
- pobyt w szpitalu na skutek choroby lub wypadku.

Oczywiście spotykane są również inne rodzaje świadczeń, szczególnie dotyczące zajścia określonych zdarzeń w życiu członków rodziny ubezpieczonego.

Funkcjonujące w Polsce grupowe ubezpieczenia życiowe stanowią zatem połączenie ubezpieczeń mieszczących się w grupie 1 (ubezpieczenia na życie) i grupie 5 działu I, zaś ochrona ubezpieczeniowa, zgodnie z zasadą rozdziału branż ubezpieczeniowych¹⁰, jest realizowana przez ubezpieczycieli posiadających zezwolenie na prowadzenie działalności w dziale I.

Analiza wskazanego wyżej zakresu świadczeń w kontekście ustawowej systematyki ubezpieczeń pozwala stwierdzić, w jakim stopniu świadczenia powyższe mogą być realizowane w ramach działu II jako umowy odrębne od ubezpieczenia na życie¹¹. Wniosek jest następujący: ochrona ubezpieczeniowa realizowana w obecnie funkcjonujących umowach grupowego ubezpieczenia życiowego może być udzielana także przez ubezpieczycieli majątkowych¹², z wyjątkiem ochrony obejmującej ryzyko:

- zgonu ubezpieczonego (niezależnie od przyczyny),
- zgonu członków rodziny ubezpieczonego (niezależnie od przyczyny),
- osierocenia dziecka oraz narodzin dziecka żywego lub martwego¹³.

Wymienione świadczenia kwalifikują się wyłącznie do grupy 1 działu I.

Zatem, *prima facie* prawo ubezpieczeniowe uniemożliwia oferowanie ubezpieczeń grupowych w (pełnym) przedstawionym zakresie przez ubezpieczycieli majątkowych. Podstawowym ryzykiem obejmowanym przez grupowe ubezpieczenia życiowe jest bowiem śmierć bez względu na przyczynę, a zatem wypadek ubezpieczeniowy wykracza poza grupy 1 oraz 2 działu II.

Działania podejmowane przez ubezpieczycieli majątkowych w Polsce zdają się temu przeciwieć, gdyż ubezpieczenia w swej konstrukcji odpowiadające grupowemu ubezpieczeniu życiowemu stają się elementem oferty w dziale II. Warunkiem powodzenia tych inicjatyw jest skonstruowanie produktu stanowiącego *de facto* powielenie ubezpieczenia działu I – tzn. spełniającego te same cele poprzez oferowanie zbieżnych świadczeń i podobnych mechanizmów ich realizacji. W dalszej części artykułu na oznaczenie takiego ubezpieczenia używam określenia: ubezpieczenie *quasi-życiowe*¹⁴. Jednocześnie należy podkreślić, iż ubezpieczenie powyższe może mieć także charakter indywidualny¹⁵.

10. E. Kowalewski, *Prawo ubezpieczeń gospodarczych. Ewolucja i kierunki przemian*, Wydawnictwo Branta, Bydgoszcz 1992, s. 93. Zasada ta wynika z art. 8 ust. 1 ustawy o działalności ubezpieczeniowej.

11. Por. E. Stroiński, *Ubezpieczenia osobowe w: Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej*, red. T. Sangowski, Wydawnictwo Branta, Bydgoszcz–Poznań 2002, s. 127–130.

12. Zasadniczo w ramach grup 1 i 2 działu II.

13. W praktyce świadczenia z tytułu zaistnienia wskazanych zdarzeń stanowią przedmiot oferty także ubezpieczycieli majątkowych. Praktyka ta budzi wątpliwości.

14. Przesłankami zastosowania takiej konstrukcji pojęciowej są: tożsamość celu świadczonej ochrony ubezpieczeniowej do grupowego ubezpieczenia życiowego, istnienie różnic o charakterze organizacyjnym i klasyfikacyjnym pomiędzy omawianym ubezpieczeniem a grupowym ubezpieczeniem życiowym.

15. W większości takich przypadków ubezpieczony główny będzie podlegał indywidualnej ocenie ryzyka.

3. Ubezpieczenie zryczałtowanych kosztów pogrzebu jako podstawa ubezpieczenia *quasi-życiowego*

Jako jeden z podstawowych celów ubezpieczenia grupowego na życie wskazuje się¹⁶ zagwarantowanie środków finansowych na pokrycie kosztów związanych ze śmiercią osoby ubezpieczonej lub członka jej najbliższej rodziny, w szczególności kosztów pogrzebu. Tak rozumiany cel wynika z uwarunkowań historycznych. W latach 50. XX wieku w zakładach pracy prowadzone były tzw. kasy pogrzebowe, gwarantujące pokrycie kosztów pogrzebu członków rodziny ubezpieczonego. Z czasem rolę tych kas zaczął przejmować PZU, w formie grupowego ubezpieczenia na życie¹⁷. Zapewne w tych okolicznościach należy doszukiwać się genezy rozwoju ubezpieczenia zryczałtowanych kosztów pogrzebu jako alternatywy realizowanego w dziale I ubezpieczenia na wypadek śmierci ubezpieczonego lub współubezpieczonego (członka rodziny ubezpieczonego)¹⁸.

Prawidłowa konstrukcja UZKP mieści się w zakresie ryzyk obejmowanych ochroną w dziale II, ale wykracza poza ryzyka objęte grupami 1 i 2. Jednakże w obecnej praktyce rynkowej ubezpieczenie to obejmuje w istocie wypadek z zakresu ubezpieczenia na życie, gdyż świadczenie ubezpieczyciela polega *de facto* na wypłacie sumy ubezpieczenia z tytułu zajścia wypadku ubezpieczeniowego w postaci śmierci ubezpieczonego lub współubezpieczonego¹⁹, przy czym śmierć może nastąpić na skutek dowolnej przyczyny²⁰. Suma ubezpieczenia przypada ubezpieczonemu (przy śmierci współubezpieczonego) lub wskazanemu imiennie innemu uprawnionemu²¹, a w razie braku wyznaczenia osoby uprawnionej obowiązuje kolejność wskazana w OWU.

Tak wskazany zakres ubezpieczenia uniezależnia wypłatę świadczenia od faktycznego poniesienia kosztów pogrzebu²². Uprawnionym może być dowolna osoba, choćby w przyszłości nie sfinansowała pogrzebu ubezpieczonego (współubezpieczonego). Tymczasem konstrukcja UZKP wymaga odniesienia do odszkodowawczego charakteru świadczenia realizowanego w przypadku zajścia wypadku ubezpieczeniowego.

16. E. Stroiński, *Ubezpieczenia na życie*, WSUiB, Warszawa 1996, s. 146.

17. M. Olszewik, *Ubezpieczenia...*, op.cit., s. 111.

18. W dalszej części uwagi dotyczące ubezpieczenia zryczałtowanych kosztów pogrzebu odnoszą się zarówno do śmierci (pogrzebu) ubezpieczonego, jak i współubezpieczonych (małżonka, dziecka, rodziców, teściów).

19. Zob. np. OWU Program Ubezpieczeń Pracowniczych Benefit Complex znajdujący się w ofercie Inter-Risk TU S.A. VIG.

20. Z uwzględnieniem wyłączeń przewidzianych w OWU.

21. Wykorzystana zostaje konstrukcja umowy ubezpieczenia na rzecz osoby trzeciej *sensu stricto*, określona w art. 831 k.c.

22. Świadczy o tym także wskazany w §14 ust. 4 OWU Benefit Complex wykaz dokumentów, które zgłaszający roszczenie jest zobowiązany przedłożyć ubezpieczycielowi:

- w przypadku zgonu ubezpieczonego: zaświadczenie lekarskie – kartę zgonu oraz akt zgonu lub orzeczenie sądu uznające osobę za zmarłą,
- w przypadku zgonu współubezpieczonego: dokumenty jak w przypadku zgonu ubezpieczonego oraz dokument potwierdzający istnienie więzi rodzinnych ze zmarłym.

Jednocześnie brak jest wymogu okazania rachunku lub faktury potwierdzających poniesienie kosztów pogrzebu zmarłego.

W pozostałej części ubezpieczenie *quasi-życiowe* może być kształtowane w zakresie zbliżonym do grupowego ubezpieczenia na życie (świadczenia wypadkowe i chorobowe o różnym charakterze, mieszczące się w zakresie grup 1 i 2 działu II). Wątpliwości budzi obejmowanie tym ubezpieczeniem także zdarzeń polegających na osieroceniu lub urodzeniu dziecka, chyba że ochrona ubezpieczeniowa obejmować będzie interes majątkowy związany z zaistnieniem wskazanych zdarzeń.

4. Istnienie interesu majątkowego w ubezpieczeniu zryczałtowanych kosztów pogrzebu

W literaturze i orzecznictwie istnieją różne poglądy na temat charakteru prawnego świadczenia odszkodowawczego realizowanego z ubezpieczenia osobowego na gruncie k.c.²³ Głównym argumentem przemawiającym przeciwko uznawaniu tego świadczenia za należne z tytułu wykonywania ubezpieczenia osobowego²⁴ jest okoliczność, iż odszkodowawczy charakter świadczenia wiąże się nierozdzielnie z istnieniem interesu majątkowego, a ten może być przedmiotem ochrony jedynie w ubezpieczeniu majątkowym. Regułą w ubezpieczeniu osobowym jest zaś zapłata świadczenia bez względu na istnienie i wysokość szkody, a wszelkie odstępstwa od tej reguły skutkowałyby zatarciem ostrości podziału na ubezpieczenia osobowe i majątkowe. Ponadto, kumulacja świadczeń odszkodowawczych²⁵ prowadziłaby do nieuzasadnionego wzbogacenia ubezpieczonego. Argumenty te przemawiają za uznaniem UZKP jako ubezpieczenia majątkowego na gruncie k.c.

W tym miejscu niezbędne jest wyjaśnienie istoty interesu majątkowego (ubezpieczeniowego) – czyli przedmiotu ubezpieczenia majątkowego. Przedmiotem ubezpieczenia może być każdy interes majątkowy niesprzeczny z prawem i dający się ocenić w pieniądzu²⁶. Jak

-
23. Za dopuszczalnością spełnienia świadczenia odszkodowawczego (np. zwrot kosztów leczenia) w ramach ubezpieczenia osobowego, ze wskazaniem art. 805 §2 („inne świadczenie”) jako jurydycznej podstawy takiego świadczenia zob.: W. Warkalno, *Prawo ubezpieczeniowe*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1968, s. 105–107; A. Tadla, *Umowa ubezpieczenia na życie*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2000, s. 131; M. Kaliński, *Zasada odszkodowania w ubezpieczeniach gospodarczych (cz. 1)*, „Prawo Asekuracyjne”, 2002, nr 1 (30), s. 48–53; M. Łohutko, *Charakter prawny świadczeń w ubezpieczeniach osobowych*, „Prawo Asekuracyjne”, 2003, nr 1 (34), s. 27–29. Podobnie Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 29 grudnia 1994 r., sygn. III CZP 120/94, OSN 1995, Nr 4, poz. 55.
24. Pogląd ten wyrażają: A. Wąsiewicz, Z. Nowakowski, *Prawo ubezpieczeń gospodarczych*, PWN, Warszawa–Poznań 1980, s. 36; A. Wąsiewicz, *Ubezpieczenia komunikacyjne*, Wydawnictwo Branta, Bydgoszcz 1995, s. 170; A. Koch, *Związek przyczynowy w ubezpieczeniach*, „Prawo Asekuracyjne”, 1995, nr 3 (4), s. 8–9; M. Orlicki, *Umowa ubezpieczenia*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2002, s. 170–173; M. Śmigiel, *Zasada compensatio lucri cum damno a świadczenia z ubezpieczeń gospodarczych*, „PUG”, 2001, nr 4, s. 20–22; M. Krajewski, *Umowa ubezpieczenia. Komentarz*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2004, s. 63–64. Por także: Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 1965 r., sygn. III PO 3/65, OSNC 1965, Nr 12, poz. 198.
25. Niewykluczony jest przypadek zawarcia kilku umów przewidujących zwrot kosztów pogrzebu lub leczenia.
26. Art. 821 k.c. w treści obowiązującej od 10 sierpnia 2007 r.

wykazuje E. Kowalewski²⁷, powołując się na klasyków teorii interesu, interes ubezpieczeniowy można zdefiniować jako stosunek ubezpieczającego (ubezpieczonego) do całości jego majątku (sytuacji majątkowej). Interes ubezpieczeniowy (element pierwotny) stanowi konieczną przesłankę zaistnienia szkody (element wtórny) i jednocześnie leży u podstaw zasady odszkodowania. Rozmiar interesu musi podlegać ocenie za pomocą kryteriów obiektywnych, aczkolwiek w aspekcie identyfikacji jako przedmiot ubezpieczenia ma charakter subiektywny²⁸.

Ochrona ubezpieczeniowa może być świadczona jedynie na rachunek podmiotu posiadającego interes ubezpieczeniowy²⁹. Tym samym interes musi być zawsze relatywizowany do jego posiadacza³⁰ (ubezpieczającego lub ubezpieczonego), który jest co do zasady³¹ beneficjentem pieniężnego świadczenia w ubezpieczeniu majątkowym.

UZKP w kształcie omówionym w rozdziale 3 nie może zatem zostać zaliczone do działu II, ponieważ:

- wypłata świadczenia jest niezależna od obciążenia kosztami pogrzebu (niezależność od istnienia interesu majątkowego) oraz
- została zastosowana konstrukcja umowy na rzecz osoby trzeciej *sensu stricto*, regulowana w art. 831 k.c.

Mając powyższe na uwadze, analiza funkcjonujących UZKP wskazuje na problem legalności tego typu konstrukcji prawnej. Wszak celem UZKP w omawianym kształcie nie jest pokrycie lub zwrot kosztów pogrzebu, a wypłata świadczenia o charakterze nieodszkodowawczym³². Budzi to wątpliwości w kontekście art. 58 §1 k.c., gdyż może podlegać ocenie jako czynność prawna sprzeczna z ustawą lub mająca w zamiarze obejście ustawy o działalności ubezpieczeniowej (a dokładnie zasady rozdzielności branż)³³. Dalszą konsekwencją przyjęcia takiej tezy stanowi obowiązek zwrotu świadczeń nienależnych (składka i ewentualnie wypłacone

27. E. Kowalewski, *Wprowadzenie do teorii interesu ubezpieczeniowego w: Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej 3*, red. A. Wąsiewicz, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 1997, s. 74–79. Przy wyjaśnianiu teorii interesu ubezpieczeniowego autor przywołuje poglądy: V. Ehrenberga, H. Mollera, H. Hartunga, H. Eichlera, A. Bensona, H.A. Mullinsa, W. Kischka, B. Hełczyńskiego, J. Górskiego.

28. *Ibidem*, s. 83–84.

29. M. Orlicki, J. Pokrzywniak, *Umowa ubezpieczenia. Komentarz do nowelizacji kodeksu cywilnego*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2008, s. 40–41.

30. M. Orlicki, *Umowa...*, op.cit., s. 21.

31. Beneficjentem może być także podmiot, na rzecz którego scedowane zostało prawo do podjęcia sumy pieniężnej należnej tytułem szkody wyrządzonej ubezpieczonemu. Przypadek ten nie jest istotny dla dalszych rozważań.

32. Zob.: uwagi w rozdziale 3.

33. Por. np.: Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2007, sygn. I UK 207/06, Legalis z tezą: „O czynności prawnej (także zawarciu umowy) mającej na celu obejście ustawy można mówić wówczas, gdy czynność taka pozwała na uniknięcie zakazów, nakazów lub obciążeń wynikających z przepisu ustawy i tylko z takim zamiarem została dokonana”; Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2009 r., sygn. II CSK 658/08, Legalis z tezą: „Oceny sprzeczności z ustawą w rozumieniu art. 58 §1 KC należy dokonywać z uwzględnieniem ogólnych zasad systemu prawnego i istnienia norm prawnych, których istnienie można wywieść z ustawy”; w zakresie interpretacji pojęcia „cel czynności prawnej” zob.: Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 22 kwietnia 2010 r., sygn. V ACa 96/10, Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Katowicach rok 2010, Nr 3, poz. 3.

świadczenie) zgodnie z przepisami o bezpodstawnym wzbogaceniu, z uwagi na bezwzględną nieważność umowy³⁴.

5. Zryczałtowane koszty pogrzebu jako świadczenie należne ubezpieczonemu

Jak wskazałem, sam pogrzeb jako zdarzenie nie może stanowić interesu majątkowego. Przedmiot zainteresowania ubezpieczeń majątkowych może stanowić koszt organizacji pochówku, co stanowi o odszkodowawczym charakterze świadczenia pieniężnego ubezpieczyciela. Ubezpieczonym musi być osoba formalnie obciążona tym kosztem.

Poniesienie kosztów pogrzebu jako uszczerplenie stanu majątkowego stanowi szkodę o niejednoznacznej kwalifikacji, gdyż:

- może być uznane jako szkoda na osobie, której jednym z elementów jest uszczerbek o majątkowym charakterze (strata), związany z naruszeniem dóbr osobistych³⁵. Argumentem przeciwko takiemu przyporządkowaniu jest okoliczność, iż osoba, której dobro osobiste zostało naruszone (zmarły), nie ponosi jednocześnie szkody majątkowej (koszty pochówku),
- może być uznane jako czysta szkoda ekonomiczna (*pure economic loss*), rozumiana jako strata pieniężna niezwiązana bezpośrednio z uszczerbkiem na zdrowiu poszkodowanego³⁶.

Dokonana w ramach UZKP wypłata z góry ustalonej sumy pieniężnej może nie mieć w całości charakteru odszkodowawczego, gdyż może przewyższać koszty pogrzebu. Jak jednak stanowi art. 8241 §1 k.c., ubezpieczyciel może wypłacić kwotę pieniężną wyższą od poniesionej szkody. Przepis ten ma bowiem charakter dyspozytywny. UZKP stanowi przykład ubezpieczenia w wartości otaksowanej (a zatem odstępstwa od zasady odszkodowania), gdyż suma ubezpieczenia (wartość przedmiotu ochrony, czyli interesu majątkowego) wymieniona w umowie jest miarodajna dla określenia odszkodowania, niezależnie od wysokości rzeczywiście poniesionej szkody³⁷.

6. Ubezpieczenie zryczałtowanych kosztów pogrzebu a art. 446 §1 k.c.

UZKP w części odszkodowawczej koresponduje z obowiązkiem zwrotu kosztów pogrzebu wskazanym w art. 446 §1 k.c. Przewidziany w tym artykule obowiązek dotyczy sprawcy szkody i jest sankcją z zakresu odpowiedzialności cywilnej deliktowej, która jednocześnie może nakładać się na odpowiedzialność gwarancyjną ubezpieczyciela oferującego ochronę w ramach UZKP. Ubezpieczyciel ten ma prawo regresu do sprawcy szkody (lub ubezpieczyciela

34. Por. K. Ludwichowska, *Skutki naruszenia prawa zamówień publicznych w zakresie bytu prawnego grupowych ubezpieczeń na życie w: Ubezpieczenia grupowe...*, op.cit., s. 85–91.

35. Por. D. Fuchs, E. Kowalewski, W.W. Mogilski, M. Serwach, *Prawo ubezpieczeń gospodarczych*, Wydawnictwo Branta, Bydgoszcz–Toruń 2006, s. 366–367.

36. Por. M. Mikołajewicz, *Problematyka pure economic loss ze szczególnym uwzględnieniem szkody wyrządzonej przez adwokata*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe”, 2010, nr 2, s. 88–89.

37. Por. M. Krajewski, *Umowa...*, op.cit., s. 218–220.

sprawcy szkody) w zakresie przewidzianym w art. 828 §1 k.c., ale jedynie do wysokości faktycznie poniesionych kosztów przez poszkodowanego³⁸.

Wątpliwości budzi relacja art. 446 §1 k.c. do art. 77 i n. ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych³⁹. Wszelkie postulaty wyrażane w doktrynie i orzecznictwie na temat uwzględniania (bądź nie) wysokości zasiłku pogrzebowego przy ustalaniu zobowiązania w postaci zwrotu kosztów pogrzebu można przez analogię zastosować do obowiązku ubezpieczyciela wynikającego z realizacji UZKP.

Najogólniej problem sprowadza się do ustalenia, czy zasada *compensatio lucri cum damno* postulująca, iż rozpatrując skutki zdarzenia szkodzącego, należy uwzględnić także korzyści majątkowe, jakie w jego następstwie uzyskał poszkodowany⁴⁰, ma zastosowanie w przypadku zbiegu prawa do: świadczenia z tytułu zwrotu kosztów pogrzebu oraz zasiłku pogrzebowego. Dominuje pogląd wzmocniony uchwałą pełnego składu Sądu Najwyższego⁴¹, iż zasiłek pogrzebowy ma charakter pomocy socjalnej, gdyż ma stanowić pomoc rodzinie w trudnym momencie po śmierci osoby bliskiej, zaś charakter odszkodowawczy zasiłku ma znaczenie drugorzędne. Taka wykładnia sprzyja tezie o braku podstaw do kompensacji ewentualnego świadczenia w ramach UZKP przez zasiłek pogrzebowy.

Z kolei przyjęcie tezy o kompensacyjnym charakterze zasiłku pogrzebowego rodzi pytanie o sens (skuteczność) ochrony w ramach UZKP. Zastosowanie w takim przypadku zasady *compensatio lucri cum damno* skutkować będzie wyłączeniem odszkodowawczego zobowiązania ubezpieczyciela⁴². Interes majątkowy ubezpieczonego (osoby ponoszącej koszty pogrzebu) ma wątpliwy charakter, ponieważ jego sytuacja majątkowa w bezpośrednim następstwie pogrzebu osoby bliskiej nie zmienia się. Pokrycie kosztów pogrzebu wiąże się bowiem automatycznie z powstaniem wierzytelności wobec ZUS powiększającej aktywa uprawnionego⁴³. Jednocześnie powstaje wątpliwość co do możliwości wypłaty świadczenia przewyższającego poniesioną szkodę (art. 824¹ §1 k.c.), skoro brak jest uszczerbku choćby w minimalnej wysokości.

7. Klasyfikacja ubezpieczenia zryczałtowanych kosztów pogrzebu według załącznika do ustawy o działalności ubezpieczeniowej

UZKP stanowi przykład wykorzystania możliwości teorii interesu majątkowego, obowiązującej w polskim prawie ubezpieczeniowym. W doktrynie zwraca się jednak uwagę, iż problem

38. W tej sytuacji poszkodowanym jest osoba formalnie obciążona kosztami pogrzebu.

39. Dz. U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.

40. A. Olejniczak, Z. Radwański, *Zobowiązania – część ogólna*, C.H. Beck, Warszawa 2005, s. 87.

Por.: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 1972 r., sygn. II CR 592/72, Legalis.

41. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2009 r., sygn. III CZP 140/08, Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna rok 2009, Nr 10, poz. 132, s. 1.

42. Nie dotyczy to sytuacji, gdy zasiłek pogrzebowy nie pokrył całkowitego kosztu pogrzebu. Po nowelizacji ustawy o emeryturach i rentach z FUS taki stan może stać się powszechny, gdyż od 1 marca 2011 r. zasiłek wynosi 4 tys. zł, zamiast uprzednio obowiązującego wskaźnika 200% przeciętnego wynagrodzenia.

43. Zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15.12.1972 r. Aczkolwiek na mocy art. 81 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS prawo do zasiłku pogrzebowego wygasa po 12 miesiącach od śmierci.

możliwości ubezpieczenia przez ubezpieczyciela działu II ryzyka majątkowego związanego ze śmiercią wynika ze swobody określania wypadku ubezpieczeniowego, przy czym aktualny pozostaje problem, do jakiego stopnia taka praktyka nie stanowi obejścia prawa lub naruszenia zasady rozdzielności branż⁴⁴.

Zakładając, iż UZKP może stanowić ofertę ubezpieczycieli majątkowych, dopuszczalność oferowania takiego produktu wymaga posiadania zezwolenia na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w dziale II we właściwej grupie obejmującej tego rodzaju interes majątkowy.

Śmierć jako bezpośrednia przyczyna poniesienia kosztu pogrzebu może być spowodowana wypadkiem, chorobą lub inwolucją starczą (w wyniku procesu starzenia się). Podział taki funkcjonuje w medycynie, natomiast w ubezpieczeniach na życie – przy konstrukcji produktów – najczęściej stosuje się podział na:

- śmierć bez względu na przyczynę, tzn. wypadkiem ubezpieczeniowym jest zarówno śmierć naturalna, jak i nienaturalna (gwałtowna)⁴⁵,
- śmierć wskutek nieszczęśliwego wypadku (świadczenia zależne od okoliczności wypadku lub miejsca jego zaistnienia),
- śmierć wskutek zawału serca lub udaru mózgu.

Ubezpieczenia przewidujące płatność świadczenia z tytułu śmierci wskutek wypadku lub choroby klasyfikowane są odpowiednio w grupie 1 lub 2 działu II. Powstaje wątpliwość, czy do powyższych grup można przypisać ubezpieczenia wypadku i choroby o charakterze odszkodowawczym (np. koszty pogrzebu lub leczenia) jako pośrednie skutki wypadku lub choroby. E. Stroiński klasyfikuje powyższe odszkodowania do grupy 1 lub 2⁴⁶, podobnie B. Więckowska w odniesieniu do ubezpieczeń choroby⁴⁷.

Argumentem przeciwko kwalifikacji UZKP do grupy 1 lub 2 działu II jest fakt, iż przedmiotem ochrony jest uszczerbek majątkowy po stronie podmiotu ponoszącego finansowy ciężar pochówku (a zatem w następstwie śmierci to nie majątek zmarłego ulega uszczerbkowi wskutek poniesienia kosztu pogrzebu). Ponadto nie budzi wątpliwości, iż UZKP nie spełnia przesłanek zaliczenia do grupy 1 lub 2 w części dotyczącej następstwa śmierci naturalnej. UZKP w swojej całościowej (jednolitej) konstrukcji wydaje się spełniać warunki kwalifikacji do grupy 16⁴⁸ (jako ochrona na wypadek realizacji ryzyka finansowego odczuwalnego w stanie majątkowym osoby finansującej pogrzeb).

Grupa 16, a w szczególności kategoria: ubezpieczenie innych strat finansowych, jest na tyle pojemna pod względem zakresu pokrywanego ryzyka⁴⁹, iż możliwe jest zaliczenie do niej

44. B. Mrozowska, W. Łuczka, *Klasyfikacja ryzyk ubezpieczeniowych – aspekty prawne*, „Prawo Asekuracyjne”, 2011, nr 2 (67), s. 24–29.

45. M. Szczepańska, *Ubezpieczenia...*, op.cit., s. 246.

46. E. Stroiński, *Charakterystyka ubezpieczeń osobowych w: Ubezpieczenia gospodarcze*, red. T. Sangowski, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2001, s. 181–183; 210–215.

47. B. Więckowska, *Ubezpieczenia pracownicze w: Ubezpieczenia non-life*, red. E. Wierzbička, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2010, s. 430–431.

48. *Per analogiam* do klasyfikacji klasycznego (tzn. obejmującego zakresem śmierć bez względu na przyczynę) ubezpieczenia na życie do grupy 1 działu I, zaś ubezpieczeń dodatkowych (tzn. obejmujących wyłącznie zgon wypadkowy lub chorobowy) do grupy 5 działu I.

49. Por. D. Poniewierka w: J. Kukielka, D. Poniewierka, *Ubezpieczenia finansowe*, Wydawnictwo Branta, Bydgoszcz–Warszawa 2003, s. 21–23.

strat finansowych powstałych wskutek organizacji pogrzebu – analogicznie do wymienionej *expressis verbis* kategorii nieprzewidzianych wydatków handlowych.

Konstatacja powyższa prowadzi do wniosku, iż ubezpieczyciel, zawierając umowę ubezpieczenia *quasi-życiowego* (obejmującą zarówno UZKP, jak i ryzyka dodatkowe), jest zobowiązany do posiadania zezwolenia na prowadzenie działalności w grupach⁵⁰ 1, 2⁵¹ oraz 16, a umowa taka ma charakter ubezpieczenia hybrydowego⁵². Nie ogranicza to jednak w znaczący sposób możliwości oferowania ubezpieczenia *quasi-życiowego* przez ubezpieczycieli działu II⁵³.

8. Podstawowe zalety ubezpieczenia *quasi-życiowego*

Udzielanie ochrony ubezpieczeniowej przez ubezpieczycieli majątkowych w zakresie zbliżonym do grupowego ubezpieczenia na życie skutkuje znaczącym wzbogaceniem oferty, co umożliwia wdrożenie sprzedaży łączonej ubezpieczeń kierowanych dla pracodawcy („klasyczne” ubezpieczenia majątkowe) i pracowników (ubezpieczenie *quasi-życiowe*).

Dla sytuacji finansowej ubezpieczycieli istotny jest fakt, iż nowy produkt stanowić może istotne źródło wzrostu przypisu składki z jednoczesną stabilizacją wyniku technicznego, gdyż grupowe ubezpieczenia życiowe (a analogicznie, z uwagi na konstrukcję produktu, także ubezpieczenia *quasi-życiowe*) charakteryzują się stabilnym przebiegiem szkodowym. Jest to szczególnie istotne przy znacząco zmiennej rentowności ubezpieczeń majątkowych⁵⁴.

Ubezpieczyciele majątkowi uzyskują możliwość konkurowania z ubezpieczycielami działu I w zakresie ubezpieczeń grupowych. Rywalizacja ta wzmagana jest przez włączenie do procesu akwizycji agentów ubezpieczeniowych działu II. O potencjale tego kanału sprzedaży świadczy fakt, iż agentów wykonujących pośrednictwo wyłącznie w dziale II jest ok. 40% więcej niż agentów działu I⁵⁵.

Ubezpieczenie *quasi-życiowe* powinno zostać dostrzeżone przez podmioty poszukujące ochrony ubezpieczeniowej w tym zakresie (pracodawcy, stowarzyszenia, zrzeszenia). Poszerzenie oferty ubezpieczeniowej zaspokajającej te same (lub zbliżone) potrzeby jak grupowe ubezpieczenia życiowe powinno skutkować poprawą warunków zawieranych umów (polepszenie zakresu ubezpieczenia, obniżenie składki).

50. Art. 94 ustawy o działalności ubezpieczeniowej.

51. Pozostałe ryzyka obejmowane przez ubezpieczenie *quasi-życiowe* dają się bez większej wątpliwości zakwalifikować do grup: 1 i 2 działu II.

52. M. Orlicki, *O łączeniu w jednej umowie różnych rodzajów ubezpieczeń*, „Prawo Asekuracyjne”, 2010, nr 2 (63), s. 26.

53. Na dzień 31.12.2010 r., z 26. ubezpieczycieli posiadających zezwolenie w grupach 1 i 2 działu II, tylko dwóch ubezpieczycieli nie posiadało jednocześnie zezwolenia w grupie 16 (zob.: KNF, *Biuletyn Kwartalny. Rynek ubezpieczeń 4/2010*).

54. Zagregowany wynik techniczny ubezpieczycieli działu II w roku 2010 był gorszy od wyniku roku 2009 o ponad 1 mld zł (za: KNF, *Biuletyn Kwartalny. Rynek ubezpieczeń 4/2010*).

55. Obliczenia własne według stanu na dzień 31.12.2009 r. na podstawie: KNF, *Biuletyn Roczny. Rynek ubezpieczeń 2009* oraz KNF, *Dane dotyczące agentów ubezpieczeniowych*, http://www.knf.gov.pl/opracowania/rynek_ubezpieczen/Dane_o_rynku/Dane_nt_posrednictwa/agenci.html odsłona z dnia 24.07.2011.

9. Podstawowe wady ubezpieczenia *quasi-życiowego*

Rozpatrując z pozycji pracodawcy, ubezpieczenie *quasi-życiowe* ma poważną wadę w stosunku do ubezpieczenia na życie. Kodeks pracy⁵⁶ przewiduje obowiązek wypłaty odprawy pośmiertnej członkom rodziny zmarłego pracownika, chyba że pracodawca ubezpieczył pracownika na życie. Literalna interpretacja tego przepisu, z uwzględnieniem przepisów k.c. o umowie ubezpieczenia oraz ustawy o działalności ubezpieczeniowej prowadzi do wniosku, iż świadczenie ubezpieczeniowe zrealizowane w ramach UZKP nie zwalnia pracodawcy z obowiązku wypłaty odprawy pośmiertnej, nawet jeśli ubezpieczającym był pracodawca. Zwraca uwagę niekonsekwencja regulacji kodeksu pracy, gdyż zdaniem ustawodawcy z tytułu ubezpieczenia na życie rodzinie pracownika przysługuje odszkodowanie⁵⁷.

Składki płatne z tytułu umów ubezpieczenia zawartych na rzecz pracowników, a dotyczących ryzyka objętego grupami 3-18 działu II, nie stanowią kosztu uzyskania przychodów⁵⁸. Ten fakt pogarsza atrakcyjność ubezpieczenia *quasi-życiowego* dla podatników zamierzających finansować składkę⁵⁹. Jednocześnie, podobnie jak w przypadku ubezpieczeń na życie, opłacone za pracownika składki stanowią jego przychód⁶⁰ i w związku z tym podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym oraz podwyższają podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia: emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe⁶¹.

Należy zwrócić także uwagę, że interpretacja zakresu UZKP może być kłopotliwa w przypadku katastrof naturalnych lub zdarzeń w komunikacji morskiej lub lotniczej, gdy odnalezienie ciała osoby zmarłej w danych okolicznościach jest niemożliwe. W takim przypadku pochówek może mieć charakter jedynie symboliczny, co rodzi pytanie o interpretację takiego stanu faktycznego przez ubezpieczyciela. Przy braku definicji pojęcia „pogrzeb” w OWU, właściwa jest szeroka interpretacja przyjęta niedawno w orzecznictwie⁶², włączająca w pojęcie pogrzebu także pochówek symboliczny.

Pojawienie się ubezpieczeń *quasi-życiowych* stanowi wyzwanie dla podmiotów sektora finansów publicznych, pod kątem przestrzegania zasady uczciwej konkurencji i równego traktowania wykonawców⁶³. Należy rozważyć możliwość dopuszczenia ubezpieczycieli działu II

56. Art. 93 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy, Dz. U. z 1998 r., Nr 21, poz. 94 z późn. zm.

57. Art. 93 §7 zdanie pierwsze.

58. Art. 23 ust. 1 pkt 57 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2010 r., Nr 51, poz. 307 z późn. zm.) oraz art. 16 ust. 1 pkt 59 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2000 r., Nr 54, poz. 654 z późn. zm.).

59. Problem ten istnieje przy założeniu, że UZKP zostanie zakwalifikowane do grupy 16.

60. Art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

61. Art. 18 ust. 1 i art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585 z późn. zm.

62. Uchwałą z dnia 2 lutego 2011 r. (sygn. I UZP 5/10, http://www.sn.pl/orzecznictwo/uzasadnienia/ipusisp/I-UZP-0005_10.pdf, odłona z dnia 24.07.2011) Sąd Najwyższy uznał, iż koszty symbolicznego upamiętnienia osoby zmarłej stanowią koszty pogrzebu i uzasadniają roszczenie o zasiłek pogrzebowy.

63. Zob. T. Kwieciński w: *Prawo zamówień publicznych. Komentarz*, red. T. Czajkowski, Urząd Zamówień Publicznych, Warszawa 2007, s. 76–87.

w organizowanych postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego na ubezpieczenie grupowe. W tym celu niezbędne jest odpowiednie ukształtowanie treści specyfikacji istotnych warunków zamówienia⁶⁴.

10. Rozwiązanie stosunku prawnego ubezpieczenia życiowego oraz *quasi-życiowego*

Przepisy k.c. regulujące możliwość wypowiedzenia przez ubezpieczyciela umowy ubezpieczenia *quasi-życiowego*⁶⁵ są generalnie mniej korzystne dla ubezpieczającego (ubezpieczonego), niż przy umowie życiowej. Prawo do wypowiedzenia umowy przez ubezpieczyciela w ubezpieczeniu życiowym jest istotnie ograniczone przez art. 830 §3 k.c., gdyż może to nastąpić wyłącznie „w wypadkach wskazanych w ustawie”. W przypadku terminowego ubezpieczenia *quasi-życiowego*⁶⁶ ubezpieczycielowi dodatkowo będzie przysługiwać możliwość wypowiedzenia umowy z „ważnych powodów określonych w umowie lub ogólnych warunkach ubezpieczenia”⁶⁷.

Przy wypowiedzeniu umowy przez ubezpieczającego pojawiają się niejasności. Chociaż art. 830 w §1–2 k.c. reguluje możliwość przedwczesnego rozwiązania stosunku ubezpieczenia we wszystkich rodzajach ubezpieczeń osobowych⁶⁸ (a zatem podobnie w ubezpieczeniach życiowych, wypadkowych i chorobowych), jednak nie dotyczy to ochrony udzielanej w ramach UZKP. Zatem skuteczne wypowiedzenie umowy ubezpieczenia *quasi-życiowego* wymaga ustalenia, czy umowa ta:

- w całości podlega reżimowi art. 830 §1–2 k.c.,
- w części (w zakresie klauzuli) dotyczącej UZKP podlega reżimowi przepisów ogólnych o umowie ubezpieczenia, które bezpośrednio nie przydzielają ubezpieczającemu prawa do wypowiedzenia umowy.

Przyjęcie drugiej interpretacji jako wiążącej oznacza, iż warunkiem skutecznego wypowiedzenia całej umowy ubezpieczenia *quasi-życiowego* jest przewidzenie takiego prawa w zawartej umowie⁶⁹, gdyż tylko w części „osobowej” umowa będzie mogła zostać rozwiązana na podstawie art. 830 §1–2 k.c. Ponadto budzi wątpliwości, czy na podstawie powyższych przepisów umowa ubezpieczenia *quasi-życiowego* może zostać wypowiedziana wyłącznie w części „osobowej”.

64. Jako przykład można wskazać postępowanie o udzielenie zamówienia na ubezpieczenie życiowe pracowników Przedsiębiorstwa Uzdrowiskowego Ustroń S.A. w Ustroniu (ogłoszenie dostępne pod adresem: <http://bzip0.portal.uzp.gov.pl/index.php?ogloszenie=show&pozycja=202863&rok=2010-07-29>, odsłona z dnia 07.02.2011), w którym na pytanie wykonawcy (ubezpieczyciela) dopuszczono możliwość złożenia oferty przez ubezpieczyciela majątkowego ze świadczeniem: „zryczałtowane koszty pogrzebu” w miejsce ryzyka: „zgon ubezpieczonego”.

65. Chodzi tu o regulacje dotyczące ubezpieczeń majątkowych i pozostałych ubezpieczeń osobowych.

66. Umowa ubezpieczenia grupowego na rzecz pracowników ma najczęściej charakter terminowy – zawierana jest na okres jednego roku z klauzulą automatycznego przedłużenia.

67. Art. 812 §5 k.c.

68. M. Orlicki w: M. Orlicki, J. Pokrzywniak, *Umowa...*, op.cit., s. 132.

69. Dzięki wykorzystaniu zasady swobody kształtowania treści stosunku prawnego – art. 3531 k.c.

11. Zawarcie umowy ubezpieczenia życiowego oraz *quasi-życiowego*

Na skutek nowelizacji k.c. w 2007 r. ubezpieczenia na życie spotkał „niebyt w majestacie prawa”⁷⁰, z uwagi na przewidziany w art. 829 §2 wymóg uzyskania uprzedniej zgody ubezpieczonego na zawarcie na jego rzecz umowy ubezpieczenia na życie. Chociaż w doktrynie⁷¹ wskazano, iż powyższy przepis nie uniemożliwiał zawarcia umowy ubezpieczenia grupowego bez zgody ubezpieczonego, a jedynie uzależniał moment rozpoczęcia materialnego okresu ubezpieczenia dla danego ubezpieczonego od złożenia przez niego właściwego oświadczenia, potrzebna była zmiana legislacyjna. Nowelizacja art. 829 §2 w 2009 r. literalnie „zalegalizowała” grupowe ubezpieczenia na życie, potwierdzając jednocześnie wymóg uprzedniej zgody ubezpieczonego na świadczenie na jego rzecz ochrony ubezpieczeniowej.

Wymóg uprzedniej zgody ubezpieczonego dotyczy jedynie ubezpieczeń na życie. Tym samym do skuteczności wszelkich pozostałych umów grupowego ubezpieczenia osobowego oraz majątkowego wymagane jest jedynie zgodne oświadczenie woli ubezpieczającego i ubezpieczyciela. W sytuacji gdy istnieje potrzeba niezwłocznego objęcia ochroną ubezpieczeniową znacznej liczby ubezpieczonych, ubezpieczenie *quasi-życiowe* stanowi korzystną alternatywę ubezpieczenia na życie.

Podsumowanie

Koncepcję ubezpieczenia *quasi-życiowego* można uznać za przejaw wykorzystania teorii interesu ubezpieczeniowego w realizacji przede wszystkim funkcji społecznej ochrony ubezpieczeniowej⁷². Wzbogacanie oferty ubezpieczycieli majątkowych o produkty o proveniencji „życiowej” wzmacnia konkurencję na rynku dotychczas obsługiwanych wyłącznie przez ubezpieczycieli na życie, tworząc wartość dodaną dla ubezpieczonych (albo lepsze zaspokojenie potrzeb ubezpieczeniowych za tę samą składkę, albo zbliżony zakres ubezpieczenia za niższą składkę). Wyzwaniem pozostaje właściwe ukształtowanie stosunku ubezpieczenia *quasi-życiowego* w kontekście regulacji kodeksowej o umowie ubezpieczenia oraz przepisów ustawy o działalności ubezpieczeniowej.

Wykaz źródeł:

Fuchs D., Kowalewski E., Mogilski W.W., Serwach M., *Prawo ubezpieczeń gospodarczych*, Wydawnictwo Branta, Bydgoszcz–Toruń 2006.

Handschke J., *Funkcje i zasady ubezpieczeń gospodarczych*, w: *Ubezpieczenia gospodarcze*, red. T. Sangowski, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2001.

70. K. Malinowska, *Ubezpieczenia na życie – niebyt w majestacie prawa?*, „Prawo Asekuracyjne”, 2008, nr 2 (55), s. 35–48.

71. J. Handschke, B. Kęszycka, E. Kowalewski, *Problematyka...*, op.cit., s. 3–14.

72. Por. J. Handschke, *Funkcje i zasady ubezpieczeń gospodarczych w: Ubezpieczenia gospodarcze*, op.cit., s. 62–63.

Handschrke J., Kęszycka B., Kowalewski E., *Problematyka grupowych ubezpieczeń na życie w świetle znowelizowanych przepisów k.c. o umowie ubezpieczenia. Spór o intencje ustawodawcy*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe”, 2007, nr 7/8.

Komisja Nadzoru Finansowego, *Biuletyn Roczny. Rynek ubezpieczeń 2009*.

Komisja Nadzoru Finansowego, *Biuletyn Kwartalny. Rynek ubezpieczeń 4/2010*.

Komisja Nadzoru Finansowego, *Dane dotyczące agentów ubezpieczeniowych*, http://www.knf.gov.pl/opracowania/rynek_ubezpieczen/Dane_o_rynku/Dane_nt_posrednictwa/agenci.html od dnia 24.07.2011.

Kowalewski E., *Prawo ubezpieczeń gospodarczych. Ewolucja i kierunki przemian*, Wydawnictwo Branta, Bydgoszcz 1992.

Kowalewski E., *Wprowadzenie do teorii interesu ubezpieczeniowego w: Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej 3*, red. A. Wąsiewicz, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 1997.

Krajewski M., *Umowa ubezpieczenia*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2004.

Kukielka J., Poniewierka D., *Ubezpieczenia finansowe*, Wydawnictwo Branta, Bydgoszcz–Warszawa 2003.

Kwieciński T., w: *Prawo zamówień publicznych. Komentarz*, red. T. Czajkowski, Urząd Zamówień Publicznych, Warszawa 2007.

Ludwichowska K., *Skutki naruszenia prawa zamówień publicznych w zakresie bytu prawnego grupowych ubezpieczeń na życie*, w: *Ubezpieczenia grupowe na życie a prawo zamówień publicznych*, red. E. Kowalewski, Wydawnictwo „Dom Organizatora”, Toruń 2010.

Mikołajewicz M., *Problematyka pure economic loss ze szczególnym uwzględnieniem szkody wyrażonej przez adwokata*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe”, 2010, nr 2.

Mrozowska B., Łuczka W., *Klasyfikacja ryzyk ubezpieczeniowych – aspekty prawne*, „Prawo Asekuracyjne”, 2011, nr 2 (67).

Olejniczak A., Radwański Z., *Zobowiązania – część ogólna*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2005.

Olszewik M., *Ubezpieczenia grupowe*, w: *Ubezpieczenia życiowe*, red. O. Doan, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 1996.

Orlicki M., *O łączeniu w jednej umowie różnych rodzajów ubezpieczeń*, „Prawo Asekuracyjne”, 2010, nr 2 (63).

Orlicki M., Pokrzywniak J., *Umowa ubezpieczenia. Komentarz do nowelizacji kodeksu cywilnego*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2008.

Orlicki M., *Umowa ubezpieczenia*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2002.

OWU Program Ubezpieczeń Pracowniczych Benefit Complex zatwierdzone uchwałą Nr 55/2008 Zarządu InterRisk TU S.A. VIG z dnia 25.11.2008 r. oraz uchwałą Nr 9/2009 z dnia 10.02.2009 r. i uchwałą Nr 34/2009 z dnia 30.06.2009 r.

Stroiński E., *Charakterystyka ubezpieczeń osobowych*, w: *Ubezpieczenia gospodarcze*, red. T. Sangowski, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2001.

Stroiński E., *Ubezpieczenia na życie*, WSUiB, Warszawa 1996.

Stroiński E., *Ubezpieczenia osobowe*, w: *Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej*, red. T. Sangowski, Wydawnictwo Branta, Bydgoszcz-Poznań 2002.

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2009 r., sygn. III CZP 140/08, Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna rok 2009, Nr 10, poz. 132, s. 1.

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2011 r., sygn. I UZP 5/10, http://www.sn.pl/orzecznictwo/uzasadnienia/ipusisp/l-UZP-0005_10.pdf, odwołana z dnia 24.07.2011.

- Ustawa z dnia 24 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy, Dz. U. z 1998 r., Nr 21, poz. 94 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz. U. z 2010 r., Nr 51, poz. 307 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, Dz. U. z 2000 r., Nr 54, poz. 654 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Dz. U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej, Dz. U. z 2010 r., Nr 11, poz. 66 z późn. zm.
- Więckowska B., *Ubezpieczenia pracownicze, w: Ubezpieczenia non-life*, red. E. Wierzbicka, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2010.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 22 kwietnia 2010 r., sygn. V ACa 96/10, Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Katowicach rok 2010, Nr 3, poz. 3.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 1972 r., sygn. II CR 592/72, Legalis.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2007, sygn. I UK 207/06, Legalis.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2009 r., sygn. II CSK 658/08, Legalis.

The problem of group insurance in life and non-life insurance – summary

Group life insurance is a very popular and simple form of coverage for employees and their families. Such contract mostly covers many kinds of insurance accidents. Because of classification of risk covered with the above-mentioned contract, this insurance can be offered by life insurance companies only. This is due to the fact that death insurance is the basis of this product. Non-life insurance companies lean towards creating insurance product with a structure (especially liability of the insurance company and completion of the contract) similar to group life insurance. Such insurance is based on flat-rate funeral expenses insurance. The article deals with legal issues of flat-rate funeral expenses insurance in the context of non-life insurance. Advantages and disadvantages of group quasi-life insurance in non-life insurance are described as well.

MARCIN WOJTKOWIAK jest doktorantem w Katedrze Ubezpieczeń Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu oraz brokerem ubezpieczeniowym.